

André Breton: Hullu rakkaus | Maailmankirjat

Mari Koski

LEIPÄPUU, VOIPUU

Rakkaus on muutosvoimaa ja kauneuden kokemisen ehto. Kuten odottaa saattaa, Bretonin teoreettisissa taustajoukoissa vilahtavat Freud, Marx ja Engels, joista hän ottaa vauhtia poeettisille tutkimuksilleen. Rakkauden kulttuurista merkitystä paikannettaessa sekä marxilaisessa että freudilaisessa kehyksessä paljastuu tahto rakkauden käsitteen kultivoimiseen. Tähän Breton yhtyy omalla tavallaan.

Hullussa rakkaudessa, samoin kuin Bretonin toisessa suomennetussa proosateoksessa Nadja (1928), tutkiva ja käsitteellinen lähestymistapa yhdistyvät polveilevaan lauseeseen ja huikean kauniiseen runokieleen. Kolmantena Bretonin omaelämäkerralliseen proosateossarjaan liittyy vielä suomentamaton *Les vases communicants* (1932).

Hullun rakkauden tarinallinen ydin koostuu Bretonin kohtaamisesta tulevan vaimonsa kanssa ja heidän yöllisestä kävelystään Pariisissa 1934 ja sen uudelleen strukturoinnista suhteessa Bretonin automaattiseen tekstiin, runoon Auringonkukka, jonka hän kirjoitti vuonna 1923. Tässä Breton yrittää havainnollistaa kahden termin, todellisen ja kuvitteellisen välistä läheistä yhteyttä näyttäen säe säkeeltä miten varsinaisia tapahtumia edeltävä halu ilmentyy hänen Pierre Reverdyille omistamassaan runossa. Näennäisesti toisistaan erilliset tapahtumasarjat tulevat yhteen tuottaen näkyviin lyyrisen asenteen, ikään kuin työkaluksi uuteen todellisuuteen jossa rationaalisen ja todellisen käsitteiden synteesi on mahdollinen.

Toinen tutkimuksellinen viitepiste on Bretonin ja Éluardin toteuttama kysely jonka ympärille tiivistyy oikeastaan koko kirjan lävistävä tutkimushanke: objektiiviset sattumat. Surrealistien mielenkiinnon kohde olivat tapahtumien väliset yhteydet, löydöt ja kohtaamiset joissa ulkoinen välttämättömyys kohtaa sisäisen pakon.

“Pohjimmiltani olen vakuuttunut siitä, että jokikinen mitä tahattomimmin rekisteröity havainto, kuten esimerkiksi kaikille ja ei kenellekään tarkoitettujen sanojen kuuleminen, pitää sisällään joko symbolisen tai muunlaisen ratkaisun itseämme koskevaan ongelmaan, jonka kanssa painiskelemme.”

Kyselyn yhteydessä Breton käy läpi sattuman historiallisia määritelmiä vain päätyäkseen aikansa materialistien ja piilotajunan käsitteen kautta ihmisen haluun.

“Aikana jolloin aloimme harjoittaa automaattista kirjoitusta, olin vallan hämmästynyt siitä, kuinka tiheästi teksteihimme ilmestyi sellaisia sanoja kuin leipäpuu, voipuu, jne.”

Näiden ilmaisujen viehättävyys (lapsen) korvissa perustuu Bretonin mukaan siihen, että niissä nautinnon ja todellisuuden periaatteet yhdistyvät. Uusi maailma syntyy vaivatta kun mihin tahansa substantiiviin yhdistää minkä tahansa toisen. Runoilijoita ei uhkaa

puute. Maailmallinen puute on todellinen, mutta sen ottaminen mielensisällöksi on riski. Kyynisyys, apeus ja epäusko kasaavat maailmaan roinaa, "ansaittu elämä" kääntyy menetetyksi elämäksi, menetetyksi rakkaudeksi. Breton ei halua maailman palaavan takaisin satujen valtakuntaan, vaan auttaa sitä saavuttamaan aikakauden jossa sadut eivät enää ole satuja. Ehdottomuus jolla runous ja rakkaus luovat maailman uudelleen on samaa ehdottomuutta jolla yllätystä on etsittävä- kaikkialta, rajaamatta sitä sisäiseen tai ulkoiseen.

Surrealismien mielenkiinto heräsi tutkimaan niitä tapahtumisen ehtoja jotka välittävät subjektiivista objektiiviseen: pinnoissa, rakenteissa- maailman tarjoamissa ulkoisissa puitteissa ihminen tunnistaa sisäisen pakkonsa. Kun lohkeilleen seinän, pilvien tai satunnaisten esineiden tarkastelusta tulee taiteilijan tai tiedemiehen työ, synnyttää se tässä uusia kuva-assosiaatioita. Passiivisuus jota tämä edellyttää suhteessa aistittavaan maailmaan ulottuu myös henkiseen todellisuuteen. Hullun rakkauden käsite on lähempänä mystistä maailmankuvaa- ja selitystä kuin modernia psykologista tai sosiologista tulkintaa rakkaudesta. Rakastamisen tulee olla täyttä, sillä vain antautumisesta seuraa olemassaoloa. Tästä todistavat niin taiteet kuin tieteetkin, joiden luovuuden ja havaintojen edellytyksenä on aina olemassaolo.

Bretonin kirjan, ja surrealismien historiallisten sivujen viesti on tuore: "Aina kun ihminen rakastaa, hän auttamattomasti kietoo ympärilleen kaikkien ihmisten herkkyyden. Jottei hän menettäisi kasvojaan, tämän kietouman on oltava perinpohjainen." Tällöin ei voida puhua rakastamisen itseriittoisuudesta kuin sen positiivisimmassa merkityksessä- mahdollisuutena maailman luomiseen.

Kirjan viidennessä luvussa Breton maisema vaihtuu Pariisista sadunomaiseen Espanjaan ja la Orotavan laaksoon. Luonnonkuvaa ja halun käsittely rinnakkain tässä luvussa joka tuntuu olevan kirjan sydän, on toisinaan kouristavan kaunista. Erityiskiitos tästä Janne Salon suomennokselle.

Breton korostaa rakkauden ja halun kohteen pysyvyyttä ja vaalimista erotuksena häilyvään tunteeseen. Rakkauden eettinen ulottuvuus selkiytyy kohteen ainutlaatuisuutta vasten.

Rakkaus on rakkautta yhteen, mutta "– Koska sinä olet ainutlaatuinen, et voi olla olematta minulle aina toinen, toinen sinä. Rakkauteni sinuun on ensimmäisestä päivästä lähtien vain kasvanut: keisarillisen viikunapuun alla se vain väreilee ja nauraa kaikkien jokapäiväisten ahjojensa kipinöissä. Edessäni kasvavien käsittämättömien kukkien moninaisuuden lävitse minä rakastan sinua punapaitaisena, alastomana, harmaapukuisena."

Ja ikään kuin lisävahvistuksena kaikki olla-verbin aikamuodot sekoittavalle kertomukselle Hullun rakkauden ytimessä, kirjan viimeinen luku on Bretonin kirjoittama kirje omalle kuusitoistavuotiaalle tyttärelleen, joka kirjoitushetkellä on vasta kahdeksankuinen. Kirjassa omaelämäkerrallisuus manifestoituu vaihteittain, erityisiä ja toisiinsa linkittyviä tapahtumasarjoja seurailleen. Paul de Manin mukaan omaelämäkerrallisuus kaunokirjallisessa tekstissä implikoi vähintään kahdensuuntaista liikettä- reaaliset tapahtumat tuottavat fiktiota, mutta myös fiktio ja erityisesti troopit ja tätä kautta hahmottuva omakuva voivat vaikuttaa elämän tapahtumiin. Tästäkin lienee kyse Bretonin *Hullussa rakkaudessa*.

André Breton: *Hullu rakkaus*. (L'amour fou 1937) Suom. Janne Salo. Saimakko 2010.